HELTIDSARBETARE

- ARBETSMARKNADENS ÅSNOR?

Göran Swahn

www.timbro.se/innehall/?isbn=9175667706&flik=4

JUNI 2010

TIMBRO

© Författaren och Timbro 2010
ISBN 978-91-7566-770-6
info@timbro.se
www.timbro.se

FÖRORD

Ett valår duggar siffrorna extra tätt. Politiker hänvisar till fakta som bekräftar deras verklighetsbild. Samtidigt anklagar de olika blocken varandra för att förvränga statistiken, och diskussionen går ofta snabbt över från ideologi och värderingar till en kamp om siffror.

För en vanlig väljare, också en samhällsintresserad person, blir det till slut omöjligt att få klarhet i hur verkligheten ser ut, och vilka reformer som är kloka att genomföra.

Varför då lansera ytterligare en statistikbaserad rapport? Hur konstigt det än kan låta, tycker vi att det finns goda skäl att bidra med ytterligare siffror till debatten. Vi har försökt svara på några grundläggande frågor:

• Hur hänger inkomst och arbetstid ihop i Sverige?
• Hur mycket jobbar vi egentligen, mätt i timmar per vecka? Vilka jobbar mest?
• Vilka är vinnare och förlorare på den arbetsmarknads-, skatte- och välfärdspolitik vi har i Sverige?

Vi lät Göran Swahn, etablerad analytiker av människors köpvanor, att titta närmare på dessa frågor. Utgångspunkten var att hålla sig så nära den ekonomi som människor faktiskt lever i som möjligt. Vi har enbart använt statistik från SCB, och intressant nog fick statistikerna där arbeta hårt för att ta fram svar på våra frågor, vilket säger en del om verklighetsförankringen i svensk politisk debatt. Till exempel saknas helt och hållet data om hur mycket två vuxna i ett gemensamt hushåll sammanlagt arbetar.

Den här rapporten må innehålla många tabeller, men innebörden av dem kan enkelt uttryckas i ord. Resultaten är häpnadsväckande.

Hur många vet exempelvis att den av vänsterpartierna så omhuldade arbetstidsförkortningen redan är införd? Svenskarna jobbade i genomsnitt bara 30 timmar per vecka förra året – och då räknar vi bara de som är sysselsatta.

Och frågan om det lönar sig att arbeta går från viktig till brännande aktuell när man ser skillnaden i faktisk inkomst mellan hem där båda arbetar jämfört med hem där en arbetar heltid. Bara några tusenlappar varje månad skiljer dem åt.

Rapporten visar förvisso att det är ekonomiskt avgörande att ha en heltidsarbetande person i ett hushåll. Skillnaden mot att leva på olika socialförsäkringssystem är betydande. Däremot är den ekonomiska utväxlingen av att ha ytterligare en heltidsarbetande person mycket liten.

Fredrik Johansson

Programansvarig Folkkapitalism

INNEHÅLL

INLEDNING OCH SAMMANFATTNING **5**

METOD – ATT MÄTA HUR MYCKET VI EGENTLIGEN JOBBAR **7**

DET SOM KALLAS HELTID **12**

VAR FINNS DE SOM JOBBAR MEST? **14**

EGENSKAPER HOS DE MEST JOBBRIKA **21**

HUSHÅLL MED TVÅ HELTIDER – ARBETSMARKNADENS ÅSNOR **23**

HALVTIDARE TJÄNAR MER ÄN HÖGAVLÖNADE CHEFER **26**

DRIVKRAFTER FÖR SJUKSKRIVNING **28**

ATT GÅ FRÅN UTANFÖRSKAP TILL ARBETE **30**

REFLEKTIONER **32**

KÄLLFÖRTECKNING **35**

INLEDNING OCH SAMMANFATTNING

Hushåll med två personer som arbetar heltid är arbetsmarknadens förlorare. Visst tjänar de mer än personer som jobbar mindre, men utbytet av arbetet blir mindre ju mer de arbetar.

Genom att studera SCB:s statistik över hushåll med två heltidare, hushåll med högavlönade chefer och specialister, kan man konstatera att det är i de så kallade halvtidshushållen, alltså ett hushåll med två vuxna som tillsammans arbetar 35-40 timmar i veckan, som det lönar sig bäst att arbeta. Det visar en beräkning av ”timlön” på hushållsnivå, mätt i disponibel inkomst per arbetad timme. Mest tjänar hushåll med två personer som tillsammans arbetar heltid.

Halvtidshushåll tjänar i snitt 246–262 kronor per timme.

Jag har också gjort en kartläggning för att identifiera dem som jobbar allra mest, och undersöka hur stor arbetsmängd påverkar inkomsten. Jag har valt att kalla den gruppen för ”jobbrika”. Jobbrika personer, som definieras genom att de arbetar mer än 47 timmar per vecka, är särskilt vanliga bland specialister och chefer i tjänsteindustri som handel, transport och hotell och restaurang.

Hushåll där sådana personer ingår har höga inkomster, men sådana hushåll är ovanliga. Det gör att beräkningen av deras timlön spänner över ett relativt stort intervall – men de når ändå inte upp till samma timlön som halvtidshushåll.

Jobbrika hushåll i tjänsteindustri tjänar i snitt 158–238 kronor i timmen.

Manliga specialister i storstad är en annan jobbrik grupp. Mer än hälften av dem jobbar mer än 40 timmar i veckan.

Hushåll med specialister tjänar 182–208 kronor per timme.

Hushåll med två genomsnittliga heltidsarbetande kan lite slarvigt kallas för arbetsmarknadens åsnor. De jobbar mycket tillsammans, i stort sett 70 timmar i veckan under merparten av året, men får ganska litet utbyte. Trots att de arbetar en heltid mer än halvtidshushållen har de bara 6 000–7 000 kronor extra per månad att konsumera för. På marginalen tjänar den ena parten alltså mycket lite på att arbeta heltid.

Vanliga heltidshushåll tjänar 153–160 kronor per timme.

HUR HAR DET DÅ BLIVIT SÅ HÄR?

Att människor anpassar sig till rådande system är ingen nyhet. Folk är helt enkelt smarta – och det vanliga i Sverige är att strategier för inkomst och konsumtion beslutas på hushållsnivå och inte på individnivå. Det betyder att de 2,5 miljoner hushåll där det bor två eller fler vuxna optimerar sin gemensamma arbetstid med utgångspunkt från sina möjligheter att styra inkomster från arbete respektive bidrag.

Den sittande borgerliga regeringen har talat mycket om att det måste löna sig bättre att arbeta i Sverige. Slutsatsen blir att Alliansens arbetslinje till hälften är misslyckad, genom att det lönar sig mycket dåligt att gå från deltid till heltid på hushållsnivå.

Samtidigt visar statistiken att arbetslinjen har lyckats väl i andra delar. Hushåll med två personer som går från inget arbete till att en person blir sysselsatt, går också från fattigdom till relativt välstånd. Bland dessa ofta mindre privilegierade hushåll lönar det sig alltså väl att arbeta – för den ena parten.

Undersökningen visar även att mängden arbetande har ökat de fyra senaste åren. Det var 125 000 fler sysselsatta första kvartalet i år jämfört med samma kvartal 2006.

Ytterligare ett resultat som sätter samhällsdebatten i perspektiv är resultaten om faktisk arbetad tid. Att de som jobbar har en faktisk arbetstid på 30 timmar i veckan, och att heltidare faktiskt bara jobbar 35 timmar i snitt, gör att diskussionen om 35 eller till och med 30 timmars veckoarbetstid redan är avgjord – stora delar av svenska folket har redan infört en arbetstidsförkortning.

Stockholm i juni 2010

Göran Swahn

METOD – ATT MÄTA HUR MYCKET VI EGENTLIGEN JOBBAR

Syftet med studien av jobbrika är att utforska hur inkomsterna varierar med hur mycket svenskar faktiskt arbetar. För mig som dagligen arbetar med att studera människors köpvanor är det en självklarhet att göra detta med utgångspunkt från hushåll, inte från individer.

Människors konsumtionsstrategier utformas vanligen utifrån hela hushållets ekonomi. Sådana strategier beaktar både inkomster och utgifter, och endast en studie på hushållsnivå ger en rättvisande bild av beteenden bland de cirka fem miljoner vuxna svenskar som ingår i hushåll med två eller fler vuxna.

Samtidigt saknas offentliga undersökningar om arbetstid på hushållsnivå. SCB:s Arbetskrafts-undersökningen har nyligen inlett ett sådant arbete, men det kommer inte att leda till publicerad statistik förrän om flera år. I dag samlas uppgifter om hushållens inkomster in i andra undersökningar, som saknar koppling till hur mycket hushållen faktiskt arbetar.

Om man då vill studera sambanden mellan hushåll, hur mycket sysselsatta personer i hushållet arbetar och deras inkomster, behöver man använda en matematisk metod. I korthet går den ut på att:

1. Identifiera ”jobbrika” grupper, där sannolikheten är hög för att personerna i gruppen arbetar mycket.

2. Identifiera hushåll med personer som har de egenskaper som utmärker personer i jobbrika grupper.

3. Utforska inkomster för dessa jobbrika personer.

4. Jämföra deras inkomster med inkomsterna i hushåll där personerna arbetar mindre.

5. Välja ut verkliga hushåll och studera hur deras inkomster förändras med varierad arbetstid, för att se om skillnader mellan olika statistiska grupper också gäller för verkliga hushåll.

Den första fråga som dyker upp är: Vad är egentligen arbetstid? Och hur ska man identifiera dem som jobbar mest?

Mirza Hassan på SCB:s Arbetskraftsundersökningar pekar på skillnaden mellan *överenskommen arbetstid* och *faktisk arbetad tid*, och att det är en skillnad som är viktig att betona i alla undersökningar av den här typen. Han föreslog också ett undersökningsupplägg som i första hand delade in alla sysselsatta efter avtalad arbetstid och faktisk arbetad tid, och sedan beräkna antalet och andelen som arbetar mycket utifrån kön, ålder, yrke, näringsgren, utbildning, arbetsplatsens storlek, födelseland och i vilken region man bor.

Och det var exakt så vi gjorde.

SKILLNADEN MELLAN AVTALAD ARBETSTID OCH FAKTISK ARBETAD TID

Arbetskraftsundersökningen skiljer på avtalad och faktisk arbetad tid genom att ställa två olika frågor till de 60 000 personer som svarar på hur de arbetade under en given vecka.

Avtalad tid är således svaret på frågan:
1. Hur många timmar ska du arbeta enligt överenskommelse?

Den faktiska arbetstiden ges av svaret på frågan:
2. Hur många timmar arbetade du just den veckan?

Skillnaden mellan avtalad tid och faktisk arbetad tid är betydande. I Sverige är cirka 4,5 miljoner personer sysselsatta. Förra året (2009) arbetade de 30 timmar i veckan i snitt. Deras avtalade (överenskomna) arbetstid var drygt 7 timmar längre: 37,1 timmar i genomsnitt.

Den faktiska arbetstiden varierar över året. Till följd av sommarsemestrar är den klart lägre i det tredje kvartalet. Den avtalade tiden är däremot konstant över året.

Män jobbar i genomsnitt cirka sex timmar mer per vecka än kvinnor som är sysselsatta, medan skillnaden mellan könen i avtalad tid är mindre, 4,5 timmar. Manliga företagare tillhör dem som jobbar mest, 8–9 timmar mer per vecka än genomsnittet på arbetsmarknaden.

Skillnaden mellan avtalad och faktisk arbetad tid är till och med så stor att den ena kan gå ned när den andra ökar. Som exempel ökade den faktiska arbetade tiden med en timme från första kvartalet 2009 till första kvartalet 2010, trots att den avtalade tiden minskade och arbetslösheten ökade. Det kan tyda på att anställda arbetar mer till följd av finanskrisen och lågkonjunkturen, och att människor känner att deras tjänster är hotade när arbetsgivare drar ner på antalet anställda. Detta överensstämmer också med den rapport från Arbetskraftsundersökningen som redovisar att fler arbetar övertid än tidigare, vilket är särskilt vanligt bland TCO-anslutna tjänstemän. Totalt motsvarar den ökade arbetsinsatsen bland anställda det senaste året 90 000–100 000 heltidsjobb.

Det har också tillkommit 125 000 sysselsatta på arbetsmarknaden sedan första kvartalet 2006, så att det nu alltså är fler människor i arbete som sammanlagt arbetar fler timmar än för fyra år sedan.

DE SOM HAR JOBB ARBETAR 30 TIMMAR I SNITT

Avtalad arbetstid och faktisk arbetad tid, timmar per vecka i genomsnitt för alla sysselsatta 15–74 år.

	2005	2006	2007	2008	2009
Faktiskt arbetad tid alla sysselsatta	30,4	30,3	30,5	30,5	30,0
Avtalad arbetstid alla sysselsatta	37,3	37,2	37,2	37,2	37,1

Källa SCB 2010a.

VI JOBBAR MER NU ÄN FÖR ETT ÅR SEDAN

Medelarbetstid, variation över året, timmar per vecka för personer 15–74 år

	Q1 2009	Q2 2009	Q3 2009	Q4 2009	Q1 2010
Faktisk arbetad tid alla sysselsatta	31,2	30,6	27,1	31,1	32,1
Avtalad arbetstid alla sysselsatta	36,9	37,2	37,4	36,9	36,8
Faktisk arbetstid kvinnor	28,1	27,3	24,3	27,9	28,9
Avtalad arbetstid kvinnor	34,5	34,8	35,0	34,4	34,4
Faktisk arbetstid män	33,9	33,5	29,7	33,9	35,0
Avtalad arbetstid män	39,0	39,3	39,5	39,1	39,0
Faktiskt arbetstid företagare	36,7	37,7	34,4	36,5	36,5
Företagare män	38,7	40,1	36,6	38,5	38,5
Företagare kvinnor	31,2	31,7	28,7	31,3	31,2

Källa SCB 2010a.
Anmärkningar: Medelarbetstid beräknas som faktiskt arbetade timmar i relation till antalet i respektive grupp. Till gruppen företagare räknas dels egna företagare som har någon form av enskild firma, dels personer som är fria yrkesutövare. I arbetstiden ingår oavlönat arbete som utförs av någon i företagarhushållsmedlems företag.

125 000 FLER HAR JOBB ÄN FÖR FYRA ÅR SEDAN

Sysselsatta i första kvartalet 2006–2010, antal personer.

	Q1 2006	Q1 2007	Q1 2008	Q1 2009	Q1 2010
Sysselsatta totalt	4 309 600	4 432 400	4 520 100	4 466 000	4 434 400
Sysselsatta män	2 265 600	2 334 600	2 382 800	2 339 100	2 338 700
Sysselsatta kvinnor	2 044 000	2 097 800	2 137 300	2 126 900	2 095 700

Källa SCB 2010a.
Anmärkning: Till sysselsatta räknas anställda samt företagare och deras medhjälpande hushållsmedlemmar.

DET SOM KALLAS HELTID

Arbetskraftsundersökningen analyserar skillnaden mellan avtalad tid och faktisk arbetad tid. Den har kommit fram till att en heltid på den svenska arbetsmarknaden för närvarande innebär en avtalad arbetstid på 35 timmar per vecka eller mer. Den genomsnittliga arbetstiden för alla som på det sättet definieras som heltidsanställda är också 35 timmar i veckan, vilket gör avgränsningen logisk.

Som ett första steg för att undersöka vad som utmärker dem som är mest jobbrika har vi säkerställt att det är de som har avtal om heltid.

Det visar sig vara en både naturlig och korrekt slutsats. Fjärde kvartalet 2009 arbetade nära en miljon heltidsanställda mer än 40 timmar per vecka. Bland dessa finns också deltidsanställda, men de var betydligt färre – cirka 35 000 personer eller 3 procent av alla som har avtal om deltid. Sannolikheten att deltidsanställda arbetar mycket är alltså låg, och därför väljer vi att bortse från dem i vidare studier av jobbrika personer och hushåll.

Bland heltidsanställda är sannolikheten däremot hög att man jobbar mycket. Nära en tredjedel av de heltidsanställda jobbar mer än 40 timmar, och bland dem är den genomsnittliga arbetstiden hela 50 timmar per vecka.

Vi har också valt att studera de verkligt jobbrika, alltså den tiondel av alla anställda som jobbar allra mest, mer än 47 timmar i veckan. De är cirka 450 000 personer, med en faktisk arbetstid på nära 57 timmar i snitt per vecka.

23 PROCENT AV ALLA ANSTÄLLDA JOBBAR MER ÄN 40 TIMMAR PER VECKA

Anställdas avtalade och faktiska arbetstid, fjärde kvartalet 2009, antal personer 15–74 år.

Avtalad arbetstid	Arbetar 40 timmar eller mindre	Arbetar mer än 40 timmar	Arbetar mer än 47 timmar	Summa personer
1–19 timmar/vecka	283 600	1 200	800	284 800
20–35 timmar/vecka	787 800	33 700	16 100	821 500
Summa deltidsanställda	1 071 400	34 900	16 900	1 106 300
Heltidsanställda, mer än 35 timmar per vecka	2 372 400	972 300	454 800	3 344 600
Anställda totalt	3 450 600	1 008 200	472 300	4 458 800
Andel av alla anställda	77 %	23 %	11 %	100 %

Källa SCB 2010a.
Anmärkning:
Uppgift om arbetstid saknas för 7 900 anställda, cirka 1,8 promille av alla anställda, vilket medför att totalt antal i vissa tabeller är större än summan av deluppgifterna.

HELTIDSANSTÄLLDA JOBBAR 35 TIMMAR I SNITT

Faktisk arbetstid för personer med avtalad heltid, antal och andel 15–74 år.

	Arbetar 40 timmar eller mindre	Arbetar mer än 40 timmar	Arbetar mer än 47 timmar	Summa personer
Heltidsanställda	2 372 400	972 300	454 800	3 344 600
Andel av alla med avtalad heltid	71 %	29 %	14 %	100 %
Faktisk arbetad tid per vecka i snitt	28,9 timmar	49,8 timmar	56,6 timmar	35,0 timmar

Källa SCB 2010a.

VAR FINNS DE SOM JOBBAR MEST?

Det första steget mot att identifiera jobbrika personer på arbetsmarknaden var att besluta sig för att studera heltidsanställda. Ett andra steg är att bland dessa identifiera grupper som arbetar mer än andra.

Detta görs genom att välja ut olika sätt att dela in arbetsmarknaden. Tillsammans med Arbetskraftsundersökningen valdes följande åtta huvudindelningar:

1. Kön
2. Ålder
3. Yrke
4. Bransch
5. Regioner
6. Utbildningsnivå
7. Födelseland
8. Arbetsställets storlek

Dessa indelningar bröts sedan ner till lämpliga undergrupper, som skulle kunna innehålla en större andel jobbrika än arbetsmarknaden i sin helhet. Till exempel valdes Stor-Malmö, Stor-Göteborg och Stor-Stockholm och övriga landet (här kallat landsorten) som regioner.

Andelen jobbrika i varje grupp jämfördes sedan med genomsnittet för hela landet som var:

- Andelen heltidsanställda som arbetar mer än 40 timmar: 29 procent.
- Andelen heltidsanställda som arbetar mer än 47 timmar: 14 procent.

Det visade sig att man kan identifiera ett tjugotal grupper på arbetsmarknaden inom vilka det finns en särskilt hög andel heltidsanställda som arbetar mer är både 40 och 47 timmar per vecka.

Män är en sådan grupp, där jobbrika är överrepresenterade. En tredjedel av alla män med heltid har en faktisk arbetstid på mer än 40 timmar. Av dem jobbar hälften mer än 47 timmar, vilket innebär att 336 000 män jobbar mer än 47 timmar i veckan.

Män jobbar också mer ju äldre de blir. Det betyder till exempel att de allra jobbrikaste männen är de som fortsätter att arbeta efter pensionen. Det finns 25 000 heltidsanställda män i åldern 65–74 år och 35 procent av dem jobbar mer än 47 timmar i veckan.

Att män jobbar mer än snittet innebär att kvinnor arbetar mindre än män och mindre än genomsnittet. Trots det jobbar 326 000 heltidsanställda kvinnor mer än 40 timmar i veckan. Bland kvinnor 25–44 år är det ovanligt med långa arbetstider. Ett skäl till det är att föräldraledighet betraktas som fortsatt anställning, och alla hemmavarande heltidsanställda mammor räknas in i gruppen som arbetar mindre än 40 timmar.

CHEFER

Att leda och ha tillsyn över andra anställdas arbete räknas som ett särskilt yrke i Arbetskraftsundersökningen, och bland chefer är det allra vanligast med långa arbetsveckor. Hälften av alla heltidsanställda med ledningsarbete arbetar mer än 40 timmar per vecka, och en tredjedel jobbar 47 timmar eller mera.

Inom jordbruket arbetas det också väldigt mycket. Jordbruk, skogsbruk och fiske är näringsgrenen med högst andel jobbrika, och bland bönder, skogsarbetare och fiskare är det 37 procent som jobbar mer än 47 timmar i veckan.

Militär är också ett arbete som medför långa arbetsveckor. Till följd av arbetets speciella karaktär räknas mer än var tredje militär som jobbrik. Antalet personer med militärt arbete är dock litet i Sverige, totalt 8 600. Av dem arbetar 3 200 mer än 40 timmar i veckan.

Specialister – personer med jobb som kräver teoretisk specialkompetens – tillhör också dem som jobbar mer än andra. Däremot har de inte de allra längsta arbetstiderna, och är överrepresenterade enbart när det gäller 40+ timmar. Enligt Arbetskraftsundersökningen finns totalt 737 000 sådana specialister i Sverige, och en kvarts miljon av dessa jobbar mer än 40 timmar i veckan.

TJÄNSTEINDUSTRI

Upplevelseindustrin är en av de näringar som växer snabbast i samhället. I upplevelseindustrin är det företag inom turism, måltid, mode och marknadskommunikation som är tillväxtmotorer, enligt KK-stiftelsen.[1] Statistiken visar också att det är i näringar där de företagen ingår – handel, transport samt hotell och restaurang – som särskilt många har långa arbetstider. Det gäller också för reklamarbetare.

Mest arbetsintensivt är det inom hotell- och restaurangbranschen, där mer än var tredje heltidsanställd är jobbrik. Branschen är jämförelsevis liten, men det är ändå 21 000 av totalt

[1] KK-stiftelsen 2003.

78 000 heltidsanställda som arbetar mer än 47 timmar i veckan. Betydligt fler jobbar i handeln, där 126 000 av totalt 257 000 heltidsanställda är att betrakta som jobbrika. Inom transportsektorn, dit stora turistföretag som researrangörer och flygbolag räknas, arbetar var tredje heltidsanställd mer än 40 timmar per vecka.

Lägst andel jobbrika anställda med heltid finns inom offentlig förvaltning.

Skillnaden i arbetsmängd mellan storstäderna och övriga kommuner visade sig vara liten. Framför allt i Stockholm är andelen jobbrika större än på andra håll.

Analysen visar också att varken utbildningsnivå, födelseland eller arbetsställets storlek påverkar hur mycket människor arbetar. De som har kortast utbildning jobbar mer än andra, och det gör också personer som är födda inom EU men utanför de nordiska länderna. På småföretag, det vill säga arbetsplatser med 1–10 anställda, är sannolikheten störst att människor arbetar mer än genomsnittet. I den gruppen återfinns också många företag inom jordbruksnäringen, med stor andel jobbrika. På arbetsplatser med mer än 500 anställda är andelen jobbrika lägre än på mindre företag, och klart mindre än på arbetsmarknaden i stort.

MÄN JOBBAR MER JU ÄLDRE DE BLIR

Jobbrika män och kvinnor i olika åldrar, veckoarbetstid, antal och andel av heltidsanställd.

	Arbetar 40 timmar eller mindre	Arbetar mer än 40 timmar	Arbetar mer än 47 timmar	Summa personer
Kvinnor 25–34 år	231 100	65 500	23 600	296 600
Andel av kvinnor 25–34 år	78 %	22 %	8 %	100 %
Kvinnor 35–44 år	274 600	83 200	30 200	357 800
Andel av kvinnor 35–44 år	77 %	23 %	8 %	100 %
Kvinnor 45–54 år	251 500	95 600	33 800	347 100
Andel av kvinnor 45–54 år	72 %	28 %	10 %	100 %
Kvinnor 55–64 år	188 300	61 000	21 700	249 400
Andel av kvinnor 55–64 år	76 %	24 %	9 %	100 %
Kvinnor som arbetar heltid	1 008 300	326 200	118 800	1 334 600
Andel av kvinnor med heltid	76 %	24 %	9 %	100 %
Män 25–34 år	304 900	127 600	61 400	432 500
Andel av män 25–34 år	70 %	30 %	14 %	100 %
Män 35–44 år	367 100	182 400	94 200	549 500
Andel av män 35–44 år	67 %	33 %	17 %	100 %
Män 45–54 år	324 800	163 700	88 300	488 500
Andel av män 45–54 år	66 %	34 %	18 %	100 %
Män 55–64 år	251 900	126 500	70 500	378 500
Andel av män 55–64 år	67 %	33 %	19 %	100 %
Män som arbetar heltid	1 364 000	646 000	336 100	2 010 100
Andel av män med heltid	68 %	32 %	17 %	100 %

Källa SCB 2010a.
Anmärkning:
Grönmärkta fält markerar stor överrepresentation, det vill säga särskilt jobbrika grupper. Gult fält markerar viss överrepresentation, det vill säga större andel jobbrika än bland övriga heltidsanställda.

HÄLFTEN AV CHEFERNA ÄR JOBBRIKA

Yrken med högst andel jobbrika personer, antal och andel av heltidsanställda 15–74 år.

	Arbetar 40 timmar eller mindre	Arbetar mer än 40 timmar	Arbetar mer än 47 timmar	Summa personer
Ledningsarbete	115 900	113 100	70 600	229 100
Andel av alla med ledningsarbete	51 %	49 %	31 %	100 %
Arbete som kräver teoretisk specialkompetens	481 900	255 100	98 900	737 000
Andel av alla specialister	65 %	35 %	13 %	100 %
Arbete inom jordbruk, trädgård, skogsbruk & fiske	36 200	30 800	25 100	67 000
Andel av alla inom jordbruk	54 %	46 %	37 %	100 %
Militärt arbete	5 400	3 200	1 800	8 600
Andel av alla militärer	63 %	37 %	21 %	100 %

Källa SCB 2010a.
Anmärkning: Grönmärkta fält markerar stor överrepresentation, det vill säga särskilt jobbrika grupper.

MINST ÖVERTID I OFFENTLIG FÖRVALTNING

Näringsgrenar med högst andel jobbrika personer, antal och andel av heltidsanställda 15–74 år.

	Arbetar 40 timmar eller mindre	Arbetar mer än 40 timmar	Arbetar mer än 47 timmar	Summa personer
Handel	257 800	126 500	68 100	384 400
Andel av alla i handeln	67 %	33 %	18 %	100 %
Transport	131 900	60 700	30 600	192 600
Andel av alla i transportbranschen	68 %	32 %	16 %	100 %
Jordbruk, skogsbruk o fiske	33 400	35 800	29 100	69 200
Andel av alla i jordbruket	48 %	52 %	42 %	100 %
Personliga och kulturella tjänster	98 100	43 400	22 700	141 400
Andel av alla inom personliga tjänster & kultur	69 %	31 %	16 %	100 %
Hotell & restaurang	48 300	30 200	21 800	78 500
Andel av alla inom hotell & restaurang	62 %	38 %	28 %	100 %
Offentlig förvaltning m m	167 400	57 200	20 300	224 700
Andel av alla inom offentlig förvaltning	74 %	25 %	9 %	100 %

Källa SCB 2010a.
Anmärkning:
Grönmärkta fält markerar stor överrepresentation, det vill säga särskilt jobbrika grupper.
Gult fält markerar viss överrepresentation, det vill säga större andel jobbrika än bland övriga heltidsanställda.

LITEN SKILLNAD MELLAN STORSTAD OCH LANDSORT

Jobbrika personer i storstadsområden och i övriga landet, antal och andel av heltidsanställda 15–74 år.

	Arbetar 40 timmar eller mindre	Arbetar mer än 40 timmar	Arbetar mer än 47 timmar	Summa personer
Stockholm	253 000	107 700	53 400	360 600
Göteborg	135 300	58 400	25 000	193 700
Malmö	76 400	29 500	15 000	105 800
Storstad totalt	464 700	195 600	93 400	660 100
Andel av storstadsbor	70 %	30 %	14 %	100 %
Övriga kommuner	1 907 700	776 700	361 300	2 684 500
	71 %	29 %	13 %	100 %

Källa SCB 2010a.
Anmärkning:
Gult fält markerar viss överrepresentation, det vill säga större andel jobbrika än bland övriga heltidsanställda.

EGENSKAPER HOS DE MEST JOBBRIKA

Efter att ha utforskat grupper med hög andel heltidsanställda som arbetar mer än 40 och 47 timmar i veckan, går det att peka på egenskaper hos personer som är särskilt jobbrika.

För att kunna överföra de uppgifterna från Arbetskraftsundersökningen och använda dem i SCB:s Hushållens ekonomi, som redovisar hushållens inkomster, behöver man också välja ut egenskaper för utvalda personer som finns i båda undersökningarna.[2] Dit hör avtalad tid, kön, ålder, näringsgren och region. Yrke är inte överförbart rakt av, men till exempel ledningsarbete finns i båda undersökningarna.

Genom att kombinera sådana egenskaper är det också möjligt att peka ut grupper där sannolikheten är särskilt hög att de ingående personerna arbetar mycket. Till de egenskaper som utmärker särskilt jobbrika personer hör att de är män, chefer eller specialister och arbetar inom handel, transport eller hotell och restaurang. Grupperna måste också vara tillräckligt stora för att tillåta fortsatt statistisk bearbetning.

En kombination av egenskaper som uppfyller alla dessa kriterier kallar vi *specialister*. Det är män, 35–64 år, med arbete som kräver teoretisk specialistkompetens och som bor i någon av storstäderna. Sannolikheten är 61 procent att personer i gruppen specialister jobbar mer än 40 timmar per vecka. Samtidigt är sannolikheten 31 procent att de jobbar mer än 47 timmar per vecka.

En annan sådan kombination har vi valt att kalla *tjänsteindustri*. Den är betydligt mindre, och uppfyller med nöd och näppe kraven för att dra säkra slutsatser utifrån resultaten, men sannolikheten är också större att personerna i den är jobbrika.

Åtta av tio som är män, 35–64 år, har ledningsarbete eller är specialist, bor i storstad och samtidigt verkar i handel, transport eller inom hotell och restaurang, jobbar mer än 40 timmar i veckan. Sannolikheten att de arbetar mer än 47 timmar i veckan är 47 procent.

[2] SCB 2010c.

SANNOLIKT ATT SPECIALISTER I STORSTAD JOBBAR MYCKET

Egenskaper hos heltidsanställda jobbrika specialister.

Egenskap	Andel som arbetar mer än 40 timmar i veckan (%)	Andel som arbetar mer än 47 timmar i veckan (%)
Avtalad tid mer än 35 timmar	29,1	13,6
Män 35–64 år	30,1	14,3
Arbete, som kräver teoretisk specialkompetens	34,6	13,4
Stockholm, Göteborg eller Malmö	29,6	14,1

Källa: 2010a.

HÄLFTEN AV TJÄNSTEINDUSTRINS CHEFER JOBBAR MER ÄN 47 TIMMAR

Egenskaper som utmärker de allra mest jobbrika – d v s som jobbar 47+ timmar i veckan.

Egenskaper	Andel som arbetar mer än 40 timmar i veckan (%)	Andel som arbetar mer än 47 timmar i veckan (%)
Avtalad tid 35+	29,1	13,6
Män 35–64 år	30,1	14,3
Ledningsarbete eller arbete som kräver teoretisk specialkompetens	38,1	17,5
Näringsgren handel eller transport eller hotell och restaurang	33,2	18,4
Stockholm, Göteborg eller Malmö	29,6	14,1

Källa: 2010a.

HUSHÅLL MED TVÅ HELTIDER – ARBETSMARKNADENS ÅSNOR

En knapp miljon arbetande svenskar, 967 000 personer, bor i hushåll där två vuxna arbetar heltid, enligt Statistiska centralbyrån, SCB.

Samtidigt finns det 3,5 miljoner heltidsanställda. Det är alltså en minoritet av hushållen som väljer att arbeta 70 timmar eller mer per vecka. Det förklaras enkelt av att det ekonomiska utbytet för de hushållen är dåligt, och att de i genomsnitt har sämst ”timlön” av alla hushåll på arbetsmarknaden. Med timlön menar vi då hur mycket man har kvar efter skatt, eller disponibel inkomst per arbetad timme.

Sammanlagt ligger medelvärdet för den disponibla inkomsten mellan 538 000 och 560 000 kronor per år för de 483 000 hushåll som vi definierar som heltidsarbetande. Uppgifterna är från 2008, vilket är den senaste perioden som har mätts i Hushållens ekonomi.[3]

Medianinkomsten är 509 000 kronor om året, vilket innebär att hälften av hushållen tjänar mer än så, och den andra hälften tjänar mindre. En liten grupp rika påverkar medelinkomsten i så hög grad att den blir betydligt högre än medianinkomsten.

Mer än hälften av dessa hushåll har kapitalinkomster, men de är som regel små. Att medelvärdet är högt beror återigen på att en liten grupp hushåll har stora kapitalinkomster, en effekt av att Sveriges förmögenhetsfördelning är extremt ojämn, mycket mera ojämn än till exempel USA:s.

Köputrymme är de pengar hushållen har att konsumera när boendeutgifterna är betalda. Det ligger en bra bit över 400 000 kronor per år för heltidshushållen. Det kan jämföras med att en genomsnittlig barnfamilj i Sverige enligt SCB under 2008 hade utgifter på 290 000 kronor vid sidan av boendekostnaderna.[4] Ungefär hälften av heltidshushållen är också barnfamiljer. En tredjedel av dem är höginkomsttagare, det vill säga tillhör de 10 procent av hushållen som har högst disponibel inkomst.

[3] SCB 2010c.
[4] SCB 2010b.

Timlönen för heltidshushållen varierar från 153 till 160 kronor i genomsnitt, räknat i disponibel inkomst per timme när båda vuxna arbetar.

Motsvarande timlön för halvtidshushåll är betydligt högre. I hushåll där två vuxna tillsammans arbetar en heltid är timlönen 246–262 kronor efter skatt, vilket ger en medelinkomst på mellan 432 000 och 460 000 kronor för helåret 2008.

Det innebär att skillnaden i disponibel inkomst bara är cirka 100 000 kronor mellan dem som arbetar heltid och hushåll där en jobbar eller att två tillsammans arbetar heltid. Timlönen för den andra halvtiden stannar då på cirka 60 kronor.

Eftersom köputrymmet tar hänsyn till boendekostnad skulle den minimala skillnaden mellan heltids- och halvtidshushåll teoretiskt kunna bero på att heltidshushållen bor mycket dyrare än halvtidshushållen. En kontroll av boendekostnaden för respektive hushållstyp visar dock att detta endast förklarar cirka 10 000 kronor om året, alltså knappt 1 000 kronor i månaden.

Bland de 209 000 halvtidshushållen är det ungefär hälften som har hemmavarande barn upp till 12 år. Mer än 10 procent av dem är höginkomsttagare, och deras boendekostnader är endast något lägre än heltidshushållens.

Därför är det också intressant att jämföra de båda hushållstypernas köputrymme. Om man väljer medianvärdet för köputrymme blir utfallet av jämförelsen ännu sämre till nackdel för heltidshushållet. De får bara 1 500 kronor i veckan extra till konsumtion – för 35 timmars arbete.

HELTIDSHUSHÅLL TJÄNAR DRYGT EN HALV MILJON EFTER SKATT

Inkomster och köputrymme för hushåll med två vuxna heltidsarbetande under 2008, kronor.

Disponibel inkomst per hushåll (medelvärde)	538 000–560 000
Disponibel inkomst per hushåll (median)	509 000
– varav kapitalinkomst (medelvärde)	24 000–43 000
– varav kapitalinkomst (median)	4 000
Boendeutgifter per hushåll (medelvärde)	85 000–89 000
Boendeutgifter per hushåll (median)	82 000
Köputrymme (medelvärde)	442 000–463 000
Köputrymme (medianvärde)	414 000
Nytaget lån på bostaden för annan konsumtion (medelvärde)	2 800–7 700

Källa: SCB 2010c.
Heltidsarbetande hushåll definieras som hushåll med två vuxna som är anställda, där den avtalade arbetstiden är mer än 35 timmar per vecka för båda vuxna.

HALVTIDSHUSHÅLL HAR KONKURRENSKRAFTIGT KÖPUTRYMME

Inkomster och köputrymme under 2008 för hushåll med två vuxna med sammanlagd arbetstid 35–40 timmar, kronor.

Disponibel inkomst per hushåll (medelvärde)	432 000–460 000
Disponibel inkomst per hushåll (median)	413 000
– varav kapitalinkomst (medelvärde)	8 000–27 000
– varav kapitalinkomst (median)	2 000
Boendeutgifter per hushåll (medelvärde)	75 000–81 000
Boendeutgifter per hushåll (median)	72 000
Köputrymme (medelvärde)	349 000–376 000
Köputrymme (medianvärde)	339 000
Nytaget lån på bostaden för annan konsumtion (medelvärde)	1 000–4 100

Källa: SCB 2010c.
Halvtidshushåll definieras som hushåll med två vuxna där den sammanlagda avtalade arbetstiden är 35–40 timmar per vecka, och där ingen av de vuxna är företagare, studerande eller pensionär.

HALVTIDARE TJÄNAR MER ÄN HÖGAVLÖNADE CHEFER

Jobbrika hushåll som består av en specialist och en annan heltidsarbetande är relativt välbeställda. Två tredjedelar av dem är höginkomsttagare. I snitt har de disponibla inkomster på 655 000–746 000 kronor, och ett köputrymme på mer än en halv miljon när boendet är betalt. Hälften, det vill säga 20 000 av dem, har besparingar som gör att de får kapitalinkomster på mer än 11 000 kronor.

Mer än hälften av specialisterna arbetar mer än 40 timmar i veckan, och en stor andel av dem som inte jobbar så mycket är lediga. De jobbar alltså mycket när de jobbar, och tar ledigt däremellan, så att de totalt sett endast arbetar ett par timmar mer i snitt än andra heltidsanställda. ”Timlönen” för deras hushåll ligger mellan 182 och 208 kronor, vilket är det de får kvar efter skatt per arbetad timme.

Gruppen som kallas tjänsteindustri arbetar ännu mer. Det är storstadshushåll med två heltidsarbetande där mannen är chef eller specialist och arbetar inom handel, transport eller hotell och restaurang. Tillsammans jobbar de 75–80 timmar i veckan i genomsnitt.

Sådana hushåll är relativt sällsynta, och SCB beräknar att det bara finns drygt 8 000. Det gör statistiken kring dem relativt osäker, och intervallen stora för uppgifterna om deras inkomster och timlön. Deras genomsnittliga inkomster spänner mellan 644 000 och 884 000, och köputrymmet från 528 000 till 738 000.

Eftersom höginkomsttagarfamiljer enligt SCB har utgifter på i snitt cirka 450 000 kronor årligen, vid sidan av boendekostnaderna, kan man konstatera att de har goda marginaler i sin privatekonomi.

Men deras ”timlön” når ändå inte upp till halvtidshushållens. Till följd av det statistiskt osäkra underlaget varierar intervallet för den genomsnittliga disponibla inkomsten per arbetad timme ända från 158 kronor till 238 kronor.

Med säkerhet kan man däremot säga att deras timlön inte når upp till halvtidshushållens, som tjänar från 246 till 262 kronor i timmen.

HUSHÅLL MED SPECIALISTER HAR EN HALV MILJON ATT KONSUMERA FÖR

Inkomster och köputrymme under 2008 för hushåll med två vuxna heltidsarbetande, varav en specialist, kronor.

Disponibel inkomst per hushåll (medelvärde)	655 000–746 000
Disponibel inkomst per hushåll (median)	645 000
– varav kapitalinkomst (medelvärde)	22 000–89 000
– varav kapitalinkomst (median)	11 000
Boendeutgifter per hushåll (medelvärde)	108 000–126 000
Boendeutgifter per hushåll (median)	109 000
Köputrymme (medelvärde)	524 000–609 000
Köputrymme (medianvärde)	509 000
Nytaget lån på bostaden för annan konsumtion (medelvärde)	0–31 000

Specialister definieras som heltidsarbetande hushåll med en person som är anställd man och 35–64 år. De bor i storstad och klassas som högre tjänstemän i socioekonomisk gruppering.

MÅNGA HÖGINKOMSTTAGARE BLAND TJÄNSTEINDUSTRINS CHEFER OCH SPECIALISTER

Inkomster och köputrymme under 2008 för hushåll med två vuxna heltidsarbetande, varav en chef eller specialist inom tjänsteindustri, kronor.

Disponibel inkomst per hushåll (medelvärde)	644 000–884 000
Disponibel inkomst per hushåll (median)	726 000
– varav kapitalinkomst (medelvärde)	14 000–83 000
– varav kapitalinkomst (median)	11 000
Boendeutgifter per hushåll (medelvärde)	90 000–142 000
Boendeutgifter per hushåll (median)	102 000
Köputrymme (medelvärde)	528 000–738 000
Köputrymme (medianvärde)	550 000
Nytaget lån på bostaden för annan konsumtion (medelvärde)	0–19 000

Källa: SCB 2010c.
Tjänsteindustri definieras som heltidsarbetande hushåll med en person som är anställd, man och 35–64 år. De bor i storstad och klassas som antingen tjänstemän på mellannivå, högre tjänstemän eller ledande befattning i socioekonomisk gruppering samt ingår antingen i näringsgrenen handel, transport och magasinering eller hotell- och restaurangverksamhet.

DRIVKRAFTER FÖR SJUKSKRIVNING

För att säkra att slutsatserna i det statistiska materialet stämmer med verkligheten har vi anlitat SCB:s prognosinstrument Fasit för att testa dem på verkliga hushåll. Vi valde att göra testet på verkliga hushåll som tillhör de tre undersökta kategorierna heltidshushåll, halvtidshushåll och specialister.[5]

Sedan matade SCB in inkomster och övriga uppgifter. Därefter redovisades vad som hände vid olika typfall. I fallet heltidshushållet studerade vi vad som hände om den ena eller den andra parten blev sjuk, arbetslös, eller bara tog ledigt.

Det visade, som väntat, att hushållets ”timlön”, det vill säga disponibel inkomst per arbetad timme, ökade ju mindre man arbetade. Det spelade ingen roll vem i ett heltidshushåll som blev sjuk eller arbetslös. Hushållen fick ändå behålla minst två tredjedelar av den disponibla inkomsten, även när personen med lägre inkomst tog tjänstledigt utan lön.

Extremfallet var hushållet med en specialist som hade en månadsinkomst på drygt 60 000 kronor, sammanboende med en person som tjänar cirka 15 000 kronor i månaden. De fick behålla 94 procent av sin inkomst även när personen med lägre lön var 100 procent sjukskriven. ”Timlönen” ökade från 169 till 311 kronor.

Timlönen sjönk endast i två undersökta typfall när man gick från två heltider till en. Dels i fallet där den jobbrika specialisten blev arbetslös, och dels när den som tjänade mest i heltidshushållet tog tjänstledigt utan lön. I båda fallen sjönk den disponibla inkomsten till under hälften jämfört med vad hushållet tidigare hade haft.

Som väntat sjönk också timlönen för halvtidshushållet med två personer som båda arbetar deltid. För dem lönade det sig klart bättre att den som tjänade mest gick upp i tid.

[5] SCB 2010e.

SÅ ÖKAR TIMLÖNEN MED 80 PROCENT

Förändring av disponibel inkomst i ett verkligt hushåll där personen med lägre lön blir sjukskriven.

Person 1	Person 2	Person 2	Person 2	Person 2	Disponibel inkomst	Timlön
Lön kronor	Andel arbete (%)	Andel sjuk-frånvaro (%)	Lön, kronor	Sjukpenning, kronor	Kronor	Kronor /timme
456 636	100	0	260 616	0	529 671	151
456 636	90	10	242 337	12 179	525 315	158
456 636	80	20	215 919	32 662	521 007	165
456 636	70	30	190 214	52 592	516 772	173
456 636	60	40	163 796	73 075	512 462	183
456 636	50	50	138 091	93 005	508 258	193
456 636	40	60	111 672	113 488	503 917	205
456 636	30	70	85 968	133 418	498 369	218
456 636	20	80	59 549	153 901	492 643	234
456 636	10	90	33 845	173 830	486 206	252
456 636	0	100	7 426	194 314	479 122	273

Källa SCB 2010e, typfallsberäkning.

ATT GÅ FRÅN UTANFÖRSKAP TILL ARBETE

Det senaste året har runt 800 000–900 000 personer inte arbetat för att de varit arbetslösa, sjuka eller förtidspensionärer. I halvtidshushåll, där vanligen en person arbetar och en har någon form av bidrag ingår cirka 200 000 av dem. De har marginaler genom att deras hushållsinkomster ligger över de genomsnittliga utgifterna.

Sådana marginaler saknar bidragsberoende hushåll. Deras genomsnittliga köputrymme ligger mellan 99 000 och 114 000 kronor. Hälften av dem har mindre än 7 300 kronor kvar per månad att konsumera för när boendet är betalt.

I gruppen bidragsberoende ingår alla hushåll där inkomsterna från bidrag är större än inkomster av lön. Det betyder att även bidragsberoende singlar ingår, vilket inte tillåter en rättvisande jämförelse med heltids- och halvtidshushåll. Totalt är 436 000 hushåll bidragsberoende och i dem bor drygt 600 000 vuxna.

Utifrån uppgifterna från Hushållens ekonomi kan man ändå dra slutsatsen att bidragsberoende hushåll med två vuxna har en disponibel inkomst på cirka 240 000 kronor och ett köputrymme på 150 000–180 000 kronor.[6]

I hushåll med en person som arbetar varierar det genomsnittliga köputrymmet från 340 000 till 375 000 kronor per år. Slutsatsen av det är att ett hushåll som går från ingen till en som arbetar förbättrar sin ekonomi med upp till 200 000 kronor och därmed går från fattigdom till relativt välstånd.

[6] SCB 2010c.

TVÅ MILJONER ÄR UTANFÖR ARBETSKRAFTEN

Sysselsatta och personer som inte arbetar, antal personer 15–74 år.

	Q1 2009	Q2 2009	Q3 2009	Q4 2009	Q1 2010
Sysselsatta	4 466 000	4 524 700	4 547 800	4 458 800	4 434 400
– varav heltidsanställda	3 368 100	3 426 800	3 477 700	3 344 600	3 325 300
Arbetslösa	380 100	454 400	399 000	401 700	454 500
Utanför arbetskraften	2 079 900	1 965 800	2 017 500	2 126 500	2 111 800
Utanför arbetskraften, män	959 000	899 300	915 500	965 100	954 100
Utanför arbetskraften, kvinnor	1 120 900	1 066 500	1 102 100	1 161 400	1 157 700
Studerande	671 300	477 400	381 200	702 800	699 200
Sjuka och förtidspensionerade	448 000	443 000	434 900	421 900	385 700
Hemmafruar & -män	57 300	54 200	60 400	54 600	55 800
Lediga	41 500	57 000	54 500	43 500	40 000
Pensionärer	769 600	777 400	779 600	790 300	816 400

Källa SCB Arbetskraftsundersökningar.

BIDRAGSBEROENDE ÄR UTANFÖR VÄLFÄRDEN

Inkomster och köputrymme under 2008 för hushåll där samtliga vuxna har mer bidrag än lön, kronor.

Disponibel inkomst per hushåll (medelvärde)	163 000–179 000
Disponibel inkomst per hushåll (median)	146 000
– varav kapitalinkomst (medelvärde)	0–3 600
– varav kapitalinkomst (median)	2
Boendeutgifter per hushåll (medelvärde)	60 000–67 000
Boendeutgifter per hushåll (median)	55 000
Köputrymme (medelvärde)	99 000–114 000
Köputrymme (medianvärde)	88 000
Nytaget lån på bostaden för annan konsumtion (medelvärde)	0–2 300

Källa: SCB 2010c.
Bidragsberoende definieras som hushåll vars disponibla inkomst till minst hälften består av arbetsmarknadsstöd, sjukpenning, sjuk- och aktivitetsersättning, samt behovsprövade bidrag.

REFLEKTIONER

Till vardags arbetar jag på Indikat som utvecklar spetskunskap om köpvanor, varumärken och reklameffektivitet. Kunskap som marknadsförare, strateger och kreatörer använder för att fatta beslut.

Hur hänger det ihop med uppdraget att tillsammans med Timbro utforska hur mycket folk jobbar, och hur mycket de tjänar på det?

Ett skäl är att jag arbetar tillsammans med flitiga människor, och jag har tidigare skrivit om att marknadschefer och marknadsdirektörer jobbar särskilt mycket. 72 timmar, sa den senaste jag frågade, och de skickar mejl både klockan 22 och klockan 23, och ibland framåt 02. De arbetar så mycket att jag skulle vilja utnämna den till arbetsmarknadens mest tidspressade grupp. De trivs med jobbet och är välavlönade.

Samtidigt har jag noterat att många andra i min bransch inte tjänar mycket, fastän de jobbar nästan jämt, Och är de gifta eller sambo med någon annan som jobbar heltid så har de svårt att få pusslet att gå ihop.

Därmed var hypotesen formulerad: Disponibel inkomst står inte i proportion till hur mycket man jobbar.

För mig är det naturligt att göra en sådan undersökning på hushållsnivå. Vi som är intresserade av köpvanor har insikt om hur familjer fungerar som beslutsgrupper. I dag är det självklart att alla har inflytande på inköpen, och lika självklart att strategiska beslut fattas gemensamt, som var och hur mycket man ska arbeta.

För andra är det inte lika naturligt att se till hushåll. Den föreslagna fastighetsskatten diskuteras till exempel på individnivå, och det sägs vara sensationellt att låginkomsttagare ska behöva betala mer än 20 000 om året. Det framgår likväl av debatten att den handlar om personer som äger del av en fastighet. Om två personer tillsammans äger en villa och deras gemensamma inkomst tillhör de högsta spelar det väl knappast någon roll om ena parten kallas låginkomsttagare.

Min undersökning visar dessutom hur oklokt det är att två i familjen skaffar sig inkomster genom att jobba mycket. Den bevisar dessutom hypotesen att inkomst efter skatt har lite med arbetsinsats att göra. Familjer som jobbar 70–80 timmar i veckan har mycket mindre utbyte i förhållande till sin insats än familjer som jobbar 35–40 timmar. Den orättvisan är en förklaring till att bara en miljon svenskar i arbetsför ålder har familj där två jobbar heltid. Resten av familjerna jobbar mindre.

Jag har svårt att tro att de vill gå upp till heltid – vilket jag visat är detsamma som att faktiskt jobba 35 timmar i veckan i snitt. Det lönar sig helt enkelt inte.

Däremot lönar det sig att börja arbeta för dem som står utanför arbetsmarknaden. Jag visar att bidragsberoende familjer får 15 000–16 000 mer i plånboken efter att boendet är betalt, om bara en vuxen får jobb.

Däremot ger rapporten inte svar på frågan: Vem ska ge jobb till 600 000 bidragsberoende när arbetsgivare bara ställer högre och högre krav på anställda?

I privat sektor har produktiviteten fördubblats sedan 1993, så att var och en som är anställd ska producera dubbelt så mycket som då. Det gör att fler och fler hamnar under den gräns där man som anställd är lönsam, vilket i sig är en ganska okomplicerad förklaring till varför många vuxna står utanför arbetskraften. Den förklaringen gör det också naivt att tro att de som står utanför ska träda in i stället för dagens högproduktiva anställda. Jag har visat att jobbrika specialister och chefer tjänar betydligt mer än dem som ”bara” jobbar heltid. De tjänar bra för att de har högt värde för arbetsgivaren och kan inte ersättas av vem som helst.

Ett ”Snöskottarparti” kanske är lösningen. Någon som identifierar behov som är för dyra för enskilda, företag och offentliga verksamheter att lösa med nuvarande skatter och regler, och som framförallt lyckas skapa nya former för att betala dessa arbeten utan att konkurrera ut reguljära arbetstillfällen.

Rut-tjänsterna är exempel på hur det kan gå till. Mina beräkningar visar att det bara tar tre månader för varje Rut-jobb att bli lönsamt för statskassan. Dessvärre, kan man nog säga, har Företagarna beräknat hur många nya jobb som Rut-avdraget ledde till i fjol inom städning och andra hemtjänster: 1 200 stycken.

Ytterligare 181 800 sådana jobb behövs enbart för att anställa en vuxen i de 183 000 bidragsberoende familjerna med två vuxna. Och då återstår ändå en kvarts miljon bidragsberoende singlar.

Dessbättre är det enkelt att lösa den orättvisa skillnaden mellan heltids- och halvtidshushåll. Den jämnas ut när det blir mer lönsamt än nu att arbeta heltid. Fler steg i jobbskatteavdraget är att vänta.

KÄLLFÖRTECKNING

KK-stiftelsen (2003), ”Upplevelseindustrin 2003 : statistik och jämförelser”. Stockholm: Stiftelsen för kunskaps- och kompetensutveckling, <www.kks.se/upload/publikationsfiler/upplevelseindustrin_2003_statistik_och_jamforelser_2003_publ.pdf>.

SCB (2010a), ”Arbetskraftsundersökningar”. Stockholm: Statistiska centralbyrån/statistikdatabasen, <www.ssd.scb.se/databaser/makro/Produkt.asp?produktid=AM0401>.

SCB (2010b), ”Barnhushåll : utgifter 2004–2008”. Stockholm: Statistiska centralbyrån (Beställd specialrapport baserad på uppgifter ur ”Hushållens utgifter”.

SCB (2010c), ”Jobbrika hushåll”. Stockholm: Statistiska centralbyrån (Beställd specialrapport baserad på uppgifter ur ”Hushållens ekonomi”).

SCB (2010d), ”Jobbrika”. Stockholm: Statistiska centralbyrån (Beställd specialrapport baserad på uppgifter ur ”Arbetskraftsundersökningarna”).

SCB (2010e), ”Jobbrika typfall”. Stockholm¨Statistiska centralbyrån (Beställd specialrapport baserad på uppgifter ur ”Fasit”).